

SADNI VRT

V septembru so sadjarji zaposleni z obiranjem sadja, jabolk, hrušk in češpelj. Pri obiranju jabolk in hrušk je paziti na drevesno zrelost sadja, torej ga ne kaže obirati ne prezgodaj in ne prepozno. Sadjarji grešijo največ ravno v tem, da sadje prezgodaj oberejo. Tako sadje ne pozori v shrambi, ostane zelenkasto, zgrbančeno ter suho in brezokusno.

Posode, ki se jih poslužujemo pri obiranju in sortiranju sadja morajo biti obložene s kako mehko tvarino kot na primer z lesno volno in obšite z žakljevino, da se sadje ne obtisne in ne obtolče. Pri obiranju je paziti, da se z roko ne dotikamo gnilih oziroma nagnitih plodov (napadenih od monilije), ker prenesemo gnilobo tudi na zdrave plodove. Tudi ne obiramo črvihih in slabo razvitih plodov, temveč tako sadje po končanem obiranju otresemo in posebej pobereemo.

Obrano sadje takoj presortiramo, ločimo na več kakovosti. Prve kakovosti je le malo in normalno razvito sadje, ki je brez vseh napak. Drobnejše sadje in tako z malimi napakami denemo k drugi kakovosti, črviho, škrlupasto, obtolčeno in drobno sadje pa se kot tretja kakovost porabi

za sadjevec. Mnogo črvihega in škrlupastega sadja je sadjarju resen opomin, da se mora drevje pravilno negovati, gnojiti, škropiti in obrezovati, ne pa samo sadje obirati. V bližini večjih tržišč se izplača zimsko sadje shraniti in šele kot užito zrelo postaviti na trg, ker se dosežejo lepše cene. Zdravo, lepo razvito sadje je namenjeno za prodajo, drobnejše in nekoliko poškodovano sadje se da izbrano porabiti za sušenje, odpadlo sadje pa je sposobno za sadjevec.

V septembru si nasušimo in vkubamo jabolk, hrušk in češpelj za zimsko zalogo, ker zima je dolga, sadje pa, tako sveže kot vkubano, prav izbran dodatek k vsakdanji hrani.

Bolna, stara in izčrpana drevesa si je zaznamovati, da se odstranijo tekom zime. Za napravo novih nasadov je pravočasno naročiti potrebnega drevja, da dobimo prvovrstno blago in ne odpadkov.

Gnilo sadje po sadovnjakih se mora pobirati in odstraniti. Če ga je več, se tako sadje zmelje in dene v sod ter porabi za žganjekuho. Pri prekuhavanju tega žganja seokus po gnilobi odstrani s tem, da se kapa napolni z brinjevim vejicami in zrni.

POLJE

Že v navodilih za julij in avgust smo kmetovalcem priporočali, naj njive, ki jih imajo pripravljene za ozimna žita, preorjejo in s tem zemljo dobro pripravijo za novi usev. Take njive smo v avgustu še drugi preorali, da se čim bolj uniči plevel in zemlja razrahlja.

Rž bomo začeli sejati okrog 18. septembra, pšenico pa okoli 1. oktobra, v nekaterih krajih nekaj prej ali pozneje, kakor pač dovoljujejo krajevne in vremenske razmere. Načelo velja, da moramo žita vsejati tako zgodaj, da se še v jeseni dobera vkoreninijo, ker le v takem stanju bodo mogla dobro prestati zimo. Ker so najboljši predsadeži za rž metuljnice (gralica, deteljšča, bob, fižol itd.) za pšenico

pa repica, metuljnice in deloma še krompir, za ječmen pa rani krompir, zato naj posestniki skrbijo za tak kolobar, da bodo poedina žita sledila omenjenim predsadežem, ker le na ta način bodo hranilne snovi v zemlji donosno izrabljene.

Veliko skrb je treba posvetiti že prve dni septembra temu, da si pripravimo za setev dobro, čisto, kaljivo in zdravo seme ozimnih žit. Zrnje je treba na vejalnikih in na trijerjih očistiti in sortirati tako, da se odbere le najlepše in najdebelejše zrnje za setev. Razen tega pa se priporoča tudi razkuževanje smena pri pšenici proti trdi sneti, pri ječmenu proti pokriti sneti in pri rži proti snežni plesnivosti. V zadnjem času so najbolj priporočali suha

sredstva, in sicer abavit in tilantin. 150 gr abavita ali 200 gr tilantina zadostuje, da se oprashi 100 kg pšenice. Za razkuževanje ječmena proti pokriti sneti pa moramo vzeti 200 gr abavita ali pa 300 gr tilantina.

Seme rži naj se razkuži samo v onih okoliših, kjer se pojavlja snežna plesen. V ta namen se priporočajo ista sredstva, kakor jih rabimo pri razkuževanju pšenice.

Semena z omenjenimi sredstvi najbolje razkužimo na ta način, da žitno zrnje v gosto tkanih vrečah tako dobro pomešamo s tem prahom, da bo gotovo vsako zrno dobro oprášeno. Ta sredstva so strupena, zato mora biti človek pri tem poslu previden in mora roke po opravljenem delu temeljito umiti. Med razkuževanjem pa se ne sme ne jesti in ne kaditi.

Zatiranje prašne sneti pri pšenici in ječmenu z namakanjem semena v vroči vodi do 54 stopinj C je pri posestnikih težko izvedljivo, ker jim primanjkuje potrebnih priprav. Zato je najbolje, da kmetovalci od posevkov s prašno snetjo ne jemljejo semena, temveč si ga rajši nabavijo od onih gospodarjev in zavodov, ki imajo priznano zdrave posevke. To naj napravijo tudi vsi drugi posestniki, ki niso pridelali doma prvovrstnega žita za setev.

Meseca septembra začnemo kopati krompir. Če ni krompirjev nasad popolnoma zdrav in izenačen, tedaj moramo krompir dvakrat kopati. Pri prvem kopu

izkopljemo gomolje izpod vseh bolnih, slaborazvitih ali pa na drug način poškodovanih grmov. Ta krompir spravimo takoj z njive v posebne podpisnice, da ga bomo pokrmili živini. Tako nam ostane za drugi izkop le zdrav krompir, ki ga spravimo v klet, kjer se da uravnati temperaturo z odpiranjem in zapiranjem oken na 4—6 stopinj C. Dobro se tudi posebej prirejene podpisnice. Dosledno in vestno izkopavanje krompirja na ta način bo tudi veliko pripomoglo, da bomo tekom let dobili bolj zdrave in bujne krompirjeve nasade, ker bodo vsi slabi in bolni gomolji že pri izkopu, kakor tudi v shrambah ločeni od zdravih. V sedanjih časih moramo še bolj skrbeti in gledati na to, da se bo krompir na njivi temeljito prebiral in zdravi krompir ločil od bolnega. Le zdrav, ohlajen in dobro posušen krompir naj se spravi v podpisnice ali kleti. Bolan in nagnit krompir pa naj se prekuhan čimprej pokrmí.

Podobno velja tudi pri koruzi. Kdor si nabere z najboljših rastlin najboljše storže in gleda tudi na to, da bo nabral seme z rastlin z velikimi normalnimi storži, bo s tem neposredno vplival na rodovitnost. Pri navedenem odbiranju lepih storžev iz kupa se dogaja, da iz takega semena zraste veliko praznih, oziroma jalovih rastlin, ki moramo z njimi imeti delo a na vse zadnje jih je treba porezati za krmo. S tem se posevek razredči in pridelek zelo zmanjša.

TRAVNIKI

Letos je izredno lepo vreme v avgustu omogočilo, da smo otavo lahko lepo posušili in jo v redu spravili pod streho. Kjer so jo zgodaj kosili, bo okrog polovice ali vsaj proti koncu septembra otavič morda primeren za košnjo, na vsak način pa za pašo. Otavič je težko posušiti drugače kot v kozolcu, pride pa prav za kisanje v ensilajznih jamah. Travnik pa se na splošno najbolje izkoristi z jesensko pašo, ki nudi kmetu tri prednosti: prvič si gospodar prihrani delo s košnjo in spravilanjem ter si prihrani krmo za zimo, drugič paša živini izredno koristi, ker se na prostem utrdi in potem laže prenaša zimsko bivanje v hlevu, tretjič pa govedo travnik še zagatnoji. Zato pustimo živino na paši čim dalj, notri do pozne jeseni.

Po pokošenih oz. popasenih otaviščih je koristno na travnike navoziti nekaj gnojnice, da se trava za zimo okrepi in spomladi bujno požene. Konca septembra začnemo lahko trositi po travniških kompost — če ga seveda imamo! Kompost zelo koristi rastlinstvu pri njegovem poznejšem razvoju. Spomladansko gnojenje z njim mnogo manj zaleže.

Škoda po ogrcih in podsetev travnikov

Letos povzročajo ogrci skoraj po vsej pokrajini veliko škodo. Predvsem so zelo zmanjšali pridelek krompirja in koruze. Prihajajo poročila, da so ponekod zelo prizadeli tudi travnike. Travno rušo so izpodjedli v nekaterih krajih tako močno, da se je trava čisto posušila in so nastala po travnikih obsežna prazna mesta. Prizadeti posestniki z žalostjo ugotavljajo škodo in razmišljajo, kako bi zatirali ta nadležen mrčes in preprečili nadaljno škodo in pa, kako bi že napravljeno škodo čimprej popravili.

Ogrci so ličinke rjavega brošča. Pojavijo se v velikem številu vsako četrto leto in napravljajo na polju in travnikih občutno škodo z izpodjedanjem rastlinskih korenin. Njihov naravni pokončevalec je krt, ki jih vsak dan pozoblje lepo število na svojih podzemnih lovih; drugi človekovi pomagači pri zatiranju ogrcev so razne ptice, zlasti vrane in tudi kokoši. Toda ti morejo priti do ogrcev le ob oranju ali prekopavanju zemlje. Ličin-

ke so stalno pod površino v zemlji in jim je zato težko priti do živega. Mnogo lažje je uničevati hrošče, ki se pri nas prav tako pojavijo vsako četrto leto (hroščevo leto). Lov na rjavega hrošča so pri nas izvajali šolski otroci, ki so prejeli za to delo od oblasti majhne nagrade.

Prihodnje leto bo spet hroščevo leto. V kolikor je letos nemogoče priti do živega ogrcem, bomo spomladi z vso vne-mo pobirali in uničevali hrošče. Z vsako samico, ki jo uničimo, uničimo ves njen bodoči zarod. S tem bomo omejili pojav ogrcev in hroščev v prihodnjih letih in omejili tudi škodo, ki jo povzročajo.

Tudi zdaj je mogoče uničiti mnogo ogrcev. Spraviti jih je treba na površino, kjer jih vroči sončni žarki v kratkem ugonobe. Ob priliki oranja naj otroci za vsako brazdo sproti s količki mečkajo mastne ličinke. Kdor le more, naj vzame na polje kokoši, ki jim debeli ogrci teknejo bolj kot vsako zrnje. Tudi ponovno vlačenje in valjenje pokonča precej škodljivcev.

Za letos je škoda že tu in je tudi s pobijanjem ogrcev ne moremo preprečiti. Preprečujemo s tem le škodo, ki bi nastala v prihodnjih letih.

Drugo je vprašanje, kako bi že napravljeno škodo čimprej popravili. Rekli smo, da so ogrci napravili veliko škodo tudi na travnikih. Škoda na travnikih se bo poznala več let. Prazna mesta se bodo sčasoma zarasla s plevelom in naši že itak vse preveč zapleveljeni travniki bodo postali še bolj pleveliti. S pravilno podsetitvijo dobre travne mešanice lahko zelo zmanjšamo škodo na travnikih.

Manj napadeni travniki se hitro opo-

morejo, posebno če jih zagnojimo s hlevskim onojem in superfosfatom. Tudi gnojnica je zelo koristna. Vendar je tudi za te manj napadene travnike podsetev priporočljiva. Kjer pa je travna ruša močno poškodovana, je podsetev nujno potrebna. S tem tudi preprečimo, da bi prihodnjo pomlad samice rjavega hrošča ponovno odlagale jajca na ista prazna mesta.

Podsetev praznih mest naj se izvrši na tak način: Travniki je treba po drugi košnji večkrat globoko pobranati, da spravimo ogrce na površino. Kjer je ruša izpodjedena, jo brana vzame kar s seboj. Branati je treba ob vročem soncu, da ogrci na površini poginejo. Pred brananjem je treba dobro pognojiti s hlevskim gnojem in po možnosti s superfosfatom, ki že sam odvrča rjavega hrošča, kakor so pokazali poskusi. Na tako pripravljeno tlo je sejati primerno travno mešanico in nato povaljati. Kod zaščitna rastlina se uporablja pri nas oves; mešanica trav naj bo sestavljena od trav, ki na tistem travniku najbolj uspevajo. Puziti je treba na to, da so zastopane nizke trave približno eno tretino semen. Od nizkih trav so priporočljive travniška latovka, angleška ljulka in zlata pahovka, od visokih pa francoska pahovka, travniška bilnica in pasja trava. V suhih legah in lahkih zemljah naj prevladujeta francoska in zlata pahovka, v bolj vlažnih in težkih zemljah pa angleška ljulka, travniška bilnica in pasja trava; slednja je najboljša tudi za senčne lege. Travniki mešanici je dobro dodati tudi nekaj travniške detelje. Oves naj bo redek, da ne bo oviral trav v razvoju. S.

PRI ČEBELICAH

Čebele so letos različno dobro uspevale. Na splošno se lahko reče, da sta bila meseca julij in avgust zanje dobra, kolikor moreta nuditi čebelam paše s svojim rastlinjem. O ajdi ni še dokončnih poročil, vendar se zdi, da so na nji družine nabrale vsaj zimsko zalogo v tistih krajih, kjer ajde ni potolkla toča. Tam pa, kjer je pobila toča, so čebele v nevarnosti, da bodo imele premalo hrane za zimo.

V septembru bo treba čebelne družine pripraviti za zimo. O teh važnih opravkih bomo dali posebej obširnejša in točnejša navodila. Za sedaj pa čebelarje opozarjamo na to, naj se nikakor ne zanašajo na kak sladkor za krmljenje čebel, marveč naj računajo s tem, kar imajo. V krajih, kjer so panji prelahki, jim bo treba dodati od onega, kar so čebelarji čebelam vzeli čez poletje. Če pa niso nič dobili od njih (takih krajev menda ni veliko), ne bo preostalo drugega kot združevanje, da po dve

družini dasta skupno dovolj zimske zaloge. Tako združevanje je treba opraviti takoj po 15. septembru, ko bo nevarnost za ropanje v večjem obsegu odstranjena.

V prvi polovici septembra je pa čebelarjevo opravilo osredotočeno na skrbno opazovanje panjev zaradi nevarnosti, da bi se začelo ropanje. Ko prve dni septembra paša na ajdi pojenjuje, je razpoloženje čebel za rop neverjetno močno. Zato naj noben čebelar ne podcenjuje te nevarnosti in naj nadzoruje čebele, da se mu ne zgodi nesreča. Najenostavnejši in dovolj učinkovit način, da se ropanje prepreči, je zoževanje žrel na odprtino za kaki dve čebeli. Če bi se bilo pa ropanje že začelo in bi bili začetek prezrli, pa je kak panj močno ogrožen, ga moramo umakniti. Drugi pripomočki malo zaležejo. Ponovno pa naglašamo, naj bodo čebelarji skrajno pazljivi, da do močnejšega ropanja sploh ne pride. Preprečimo vojsko vsaj pri čebelah!

Z deli v vinogradih smo v avgustu v glavnem končali. Ako so nam pognali po odstranjenju vršičkov še zalistniki, jih bomo odstranili, ker ti po nepotrebnem uporabljajo za svojo rast snovi, katere naj trsje rajši uporabi za grozdje. Tudi bi se na teh zalistnikih razvila še peronospora.

Morda smo v teku meseca avgusta opazili kaj gosenic grozdnega sukača, imenovanih kiseljak, ki so se zažrle v jagode in povzročile na njih gnulobo. Take jagode bodo ostale kisle in nerabne. Tudi prehajajo lahko gosenice iz ene jagode v drugo, nazadnje pa zapustijo jagode in se zabubijo; iz bub pa prihajajo drugo pomlad zopet metuljčki. Zaradi tega bi bilo dobro, ako bi mogli te nagnite jagode z grozdov odstraniti. Na ta način bi tudi preprečili, da ne pričnejo gniti še zdrave jagode ob onih, ki so segnile zaradi kiseljaka. Pri morebitnem odstranjevanju moramo paziti, da z zdravih jagod ne izbrisemo voščene prevleke, ki varuje jagode pred gnitjem.

V mesecu septembru bo tudi čas pričeti z izbiranjem trsja, (selekcijo), ako nameravamo uporabljati rozge za cepiče. — Sedaj se prav dobro vidi, kateri trsi so zdravi in močni, obenem pa tudi dobro obloženi. Opazujemo tudi zdravje grozdja, dober razvoj jagod in nabitost grozdov. Le ako bomo izbirali odlične trse več let zaporedoma, bomo dosegli dobre uspehe. Bolje pa je, da že tudi sedaj jemljemo cepiče trsov, ki smo jih zaznamovali, čeprav imamo odbrane samo eno leto.

Ako bi nam zrastle pleveli previsoko, jih bomo poželi. Spravimo jih najbolje na kompost, kjer preperijo in služijo potem za gnoj, pa tudi morebitno že razvito seme plevelov se pri pravilnem ravnanju s kompostom uniči. Plevela moramo iz vinogradov odstraniti, ako so nam zrastle nekaj višje, ker nam zadržujejo vlago in pospešujejo s tem gnitje grozdja. Tudi jih ne smemo pustiti sedaj, da se razvijejo, ker bi nam pleveli, ki se razmnožujejo s semenom, napravili seme, ki bi nam drugo leto pognalo in vinograde zaplevelilo. Pleveli pa, ki imajo v zemlji koreniko, kakor n. pr. osat, se okrepijo, ako jih pustimo sedaj zeleneti, ker si naberejo v koreniki rezervno hrano.

Ranejšje sorte bodo septembra že dozorele in jih bomo pospravili, poznozorke sorte pa pustimo mirno dozoreti. Kdor ima na razpolago priprave za določevanje sladkorja v moštu, naj preizkusi večkrat koliko sladkorja ima grozdje. V ta namen nabereмо iz različnih leg vinograda nekaj grozdja, ga iztisnemo, mošt precedimo skozi cunj, precejenega pustimo na hladnem prostoru sesesti se, nato pa določimo v njem sladkor. Ako moremo, je dobro, da določimo v njem tudi kislino. Oboje nam bo točno pokazalo, v kakšnem stanju se grozdje nahaja in nam bo povedalo, kdaj bomo lahko pričeli s trgatvijo. Na noben način pa ne smemo grozdja za vino trgati prezgodaj, ker si pokvarimo s tem kakovost naših vin, pridobimo pa le malo na množini, posebno ako je jeseni lepo vreme.

Vinska klet

V kleti bomo v tem mesecu pripravili vse za trgatve. Ako imamo v kleti še stara vina, jih bomo pred trgatvijo pretočili, posebno, ako jih nismo pretakali čez poletje. Potem pripravimo vso posodo, predvsem sode, v katere bomo dali mošt. Sode je treba vse dobro pregledati. Ako so znatraj plesnivi, kar v dobri kleti ne bi smelo biti, jih moramo na vsak način odpreti, plesen suho izbrisati, nato s hladno vodo izmisti in jih končno z vročo vodo in sodo izpariti. Preden damo v take sode mošt, jih bomo še zakuhali s slabšim a zdravim vinom ali dobrim sadjevcem.

Ako smo sode prazne dalj časa žveplali, je najbolje, da jih sedaj napolnimo s čisto hladno vodo. Vodo pustimo dan ali dva v sodu, da izluži po žveplanju preostale žveplene spojine iz soda. To po potrebi parkrat ponovimo. Isto napravimo tudi s sodi, ki drugače niso popolnoma zdravi. Ako pa je sod močnejše pokvarjen, možno, zadohel, ali pa ako ni bil v rabi več let, je najbolje, da ga znova ovinimo.

Sedaj spravimo v red tudi vso ostalo posodo, ki jo potrebujemo ob trgatvi: kadi, brente, škefe, da bomo imeli vse pripravljeno: preglejmo preše, temeljito posnažimo pa tudi prešnice in kleti.